

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Кафедра філософських та гуманітарних дисциплін

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки бакалаврів

**галузь знань – 08 – Право, 23 – Соціальна робота,
спеціальність – 081 – Право, 231 – Соціальна робота**

(Шифр за ОПП ВСГП 3)

Кіровоград – 2015

Вступ

Програма вивчення навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавр напряму підготовки галузь знань – 08 – Право, 23 – Соціальна робота, спеціальність – 081 – Право, 231 – Соціальна робота.

Згідно з освітньо-професійними програмами затвердженими Міністерством освіти і науки України навчальна дисципліна „Історія української культури” є обов’язковим (нормативним) компонентом вищої юридичної освіти.

1. Метою навчальної дисципліни „Історія української культури” є вивчення об’єктивних закономірностей загальнолюдських і національних культурних процесів, явищ і подій матеріального та духовного життя людей. Окрім того, розгортаючи національну культуру в європейському просторі, ставиться мета розкрити своєрідність українського культурно-історичного типу, виявить його закономірності й джерела формування та визначити внесок національних досягнень у світову загальнолюдську скарбницю.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Історія української культури» студенти повинні оволодіти такими конкретними знаннями та вміннями:

Знати:

- основні категорії теорії культури;
- особливості культурних епох, їх духовні цінності та пріоритети;
- історико-культурні етапи становлення та розвитку української культури;
- найбільш важливі факти історії світової культури;
- основні досягнення українського народу в різних галузях духовної та матеріальної культури;
- провідних діячів науки та культури України

Уміти:

- аналізувати явища культурного життя;
- користуватися категоріальним апаратом теорії культури;
- збагачувати власну духовну культуру через самоосвіту; розрізняти світобачення і світорозуміння кожної культурно-історичної епохи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 год., що становить 1,6 кредитів.

2. Розподіл матеріалу навчальної дисципліни на змістовому модулі

Змістовий модуль №1

Історія української культури від найдавніших часів до початку Х ст.

Тема 1. Предмет і методологічні основи курсу

Предмет і завдання курсу. Методологічні основи і джерела вивчення історії культури. Поняття „культури”. Культура як складний суспільний феномен. Еволюція поглядів на культуру в європейській культурній думці. Структура феномена „культура”. Форми культури. Функції культури.

Тема 2. Критичний аналіз класичних і сучасних концепцій культури.

Світорозуміння та світоглядні концепції культури найдавніших часів. Китайський історик Сима Цянь (145 – 86 рр. до н.е.), його концепції культури. Вчення про культуру арабського вченого Ібн Халдуна (1332 – 1406рр.) Зміст та значення основних філософських концепцій культури XVII – XX ст. Просвітницька концепція культури Й.Гердера, Ж.Руссо. Богословські та еволюціоністські концепції культурних круговоротів – О. Шпенглера, А. Тойнбі, М. Данилевського.

Тема 3. Первісна культура

Періодизація первісної доби. Становлення первісного суспільства та головні культурні досягнення людини на різних етапах його розвитку. Специфіка первісної культури. Виникнення первісного мистецтва, його особливості. Функції первісного мистецтва в суспільстві. Міфологія як форма світогляду: етапи розвитку, класифікація. Ранні форми релігійних вірувань первісної людини – анімізм, фетишизм, тотемізм, магія. Трипільська культура: виникнення, розквіт, занепад. Основні заняття трипільців: землеробство і скотарство. Домобудування. Духовний світ трипільців.

Тема 4. Культура Київської Русі.

Стародавня культура східних слов'ян. Релігійні вірування та міфологія східнослов'янських племен. Джерела вивчення культури стародавніх слов'ян. Історико – географічні умови становлення та розвитку культури Київської Русі. Особливості світорозуміння людини часів Київської Русі. Хрещення Русі та

його історично – культурні наслідки. Мислителі Давньоруської держави. Книжна справа. Зародження і розвиток шкільної освіти, наукові знання. Архітектура та образотворче мистецтво: іконопис, фреска, мозаїка. Соціально – політична і культурна ситуація в Галичині та на Волині в XII – XIII ст.

Тема 5. Українське культурне піднесення (кінець XV – початок XVII ст.).

Основні особливості розвитку української культури. Розз'єднання і поділ українських земель між Литвою та Польщею. Узагальнення в Речі Посполитій національно – культурного, соціального і політичного гніту українського народу. Формування в XVI – XVII ст. національної самосвідомості. Козацтво як явище історії культури. Освіта і культура України часів Литовського князівства і Речі Посполитої. Заснування Острозького культурно – освітнього осередку. Братства та їх роль в культурному розвитку України. І. Борецький , П. Могила. Становлення друкарської справи в Україні. І.Федоров.

Тема 6. Українська культура доби бароко та Просвітництва (XVII – XVIII ст.)

оняття „бароко” та Просвітництва – зв'язок з загальноєвропейським культурним поступом. Українська культура доби козацько – гетьманської держави. Умови культурного та освітнього розвитку. Заснування Києво-Могилянського колегіуму. Л. Баранович, Ф. Прокопович. Великий український філософ Г. Сковорода. Українське бароко як нове світовідчуття і нове мистецтво. Специфіка національного варіанту бароко в літературі, музиці, театрі. Барокова архітектура України. Козацьке бароко. І.Мазепа. Козацькі літописи – Самовидця, Г. Грабянко, С. Величко. Розвиток партерного співу М. Березовський, Д. Бортнянський, А. Ведель. Епоха Просвітництва в Україні: витоки та основні засади. Втрата решіток державності, перетворення України в провінцію двох імперій. Дослідження української історії (Д. Бантиш-Каменській, Г. Полетика) та фольклору (Н. Максимович)

Тема 7. Українська культура в XIX ст.

Світоглядні засади та головні напрямки розвитку європейської культури XIX ст. Класицизм, романтизм, реалізм – провідні течії в культурі XIX ст. Роль інтелігенції національно – культурному відродженні України першої половини XIX ст. „Руська трійця”. Лібералізація суспільно – політичного життя Російської імперії в 60 – 70 – х рр. XIX ст. Створення національних шкіл в Україні. Українська культура в боротьбі за утвердження етнічної і культурної самобутності народу. Створення університетської освіти. Піднесення ідеї національної єдності всіх регіонів України. М. Драгоманов. І.Франко. Місце

Т. Шевченка в українській і світовій культурах. Образотворче мистецтво, формування центрів розвитку живопису – Київ, Харків, Одеса.(О. Мурашко, М. Врубель, І. Ренін, С.Васильківський). Становлення українського професійного театру. М. Кропивницький. Музика. С. Крушельницька. Архітектура. Доба розквіту електрики як провідного напрямку в архітектурі. (В. Ніколаєв, В. Городецький).

Змістовний модуль 2

Історія української культури в ХХ ст.

Тема 1. Українська культура на початку ХХ ст.

Національно – демократична революція (1917 – 1920рр.) Культура як умова відродження нації в українській етнічній традиції кінця ХІХ - початку ХХ ст. Запровадження царської цензури в освіті та видавничій справі. Створення починаючи з 1905р. мережі „Просвіт” на Наддніпрянщині. Леся Українка та її роль в культурному розвитку України. Гуманізм українського неоромантизму (О. Кобилянська, М. Лисенко, І. Франко). Український авангард 1900 - 1910 – х рр. (К.Малевич, В. Пачовський, М. Яцків). Діяльність клубу літераторів « Молода Муза» Розвиток культури в роки боротьби за державну незалежність України (1917 – 1920 рр.). Освіта в роки Української революції 1917 – 1920 рр. Формування систем позашкільної освіти. Розбудова професійної освіти. Відкриття Української Академії наук. Видавнича справа в 1917 – 20 рр. Театральне та музичне мистецтво. Формування українського професійного і народного театру, кіномистецтва. Образотворче мистецтво та скульптура в 1917 – 1920 рр.

Тема 2. Українське національно – культурне відродження 20 – х років

ХХ ст.

Український культурний ренесанс 20 – років як передумова розбудови освіти і науки. Початок політики українізації. О. Шумський. М. Скрипник. Українізація освіти, початок бурхливого національно – культурного відродження. Літературна дискусія 1925 – 1928 р. Створення ВАПЛІТЕ. М. Хвильовий. Становлення нового українського театру «Березіль» Л. Курбас, українського кіномистецтва – О. Довженко. Український мистецький авангард та його доля.

Тема 3. Українська культура в умовах утвердження тоталітаризму 30 – х років ХХ ст.

Розстріляне Відродження в Україні 30 – х років. Започаткування масових репресій проти українських митців та інтелігенцій. Вишукування «ворогів

народу» в музеях, архівах, театрах. Процес над Спілкою визволення України (СВУ). П. Тичина. В. Сосюра. М. Рильський. Ліквідація Української автокефальної православної церкви. Викривання і знищення «націоналістів» в усіх установах ВУАН.

Тема. 4 Культура України в роки воєнних випробувань.

Возз'єднання західноукраїнських земель з Центральною та Південною Україною. Припинення насильницької колонізації та румунізації української школи, культури. Наддніпрянська Україна закриття на окупованій території всіх освітніх закладів. Вивезення та знищення фашистами культурних цінностей України. Пограбування Києво-Печерської лаври. Діяльність українських науковців та митців в евакуації. Є. Патон. О. Богомолець. Розвиток Театрально – сценічного мистецтва та кіномистецтва в роки війни. Поезія та література воєнного періоду.

Тема. 5 Національне культуротворення на шляху від подолання тоталітаризму до незалежності (друга половина ХХ ст.

Відбудова матеріальної бази культури, освіти та науки в УРСР. Створення педагогічних класів, учительських інститутів. Реформа освіти 1958 р. Літературні та мистецькі процеси в умовах ідеологічних репресій і хрущовської «відлиги». Жданівщина. Шістдесятники. Л. Костенко. І. Світличний. В. Стус. Розширення 660 – 80 –х роках ХХ ст. Заочного та вечірнього навчання. Відсутність в умовах панування неосталінізму національної школи. Проведення політики русифікації. Цілеспрямоване знищення радянською системою Українських культурних закладів. Дисидентський рух (В. Чорновіл, І. Кандиба.) Розвиток літератури, театру, музики. Основні здобутки українського кіно мистецтва С. Параджанов. Ю. Ілленко. Л. Биков.

Тема. 6 Сучасна українська культура та її входження у світовий простір.

Проголошення незамінності української держави. Відродження концепції національної культури М. Грушевського. Розбудова національної системи освіти, інтеграція у Європейський освітній простір. Відновлення релігійного шиття в Україні (УПЦ, УАПЦ, УГКЦ). Розвиток літератури, музики, театру, кіно. Цілісність українського кінематичного простору: культура діаспори.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Чорний І.В., Перцева В.А. Культурологія: Навчальний посібник для студентів, курсантів та слухачів ВНЗ. – Х.: ТОВ „Прометей – прес”. – 2005.– С. 8 – 15.
2. Кормич Л.І., Багацький В.В. Культурологія (історія і теорія світової культури ХХ ст.): Навч. посіб. – Х.: Одиссей, 2002. – 304 с.
3. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. Культурологія: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003 – 288 с.
4. Гуревич П. Культурологія: Учебник. – М.: Гардарики, 2003. – С. 150 – 167
5. Українська та зарубіжна культура. Навчальний посібник/, І.А. Зезюн, О.М. Семашко та ін.; за ред М.М. Заковича. – К.: Т-во „Знання”, 2001. – 550 с.
6. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: Курс лекцій. – Київ: центр навчальної літератури, 2005. – 584 с.
7. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб./ За ред. С. Клапчука, В.Ф. Остафійчука. – К.: „Знання - Прес”, 2002.– 351 с.
8. Культурологія: теорія та історія культури. / За ред.. І. Тюрменко. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 368 с.
9. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. посіб./ За ред.. А.В. Яр тиса, В.М. Фендрика. – Львів.: Світ, 1994

Додаткова

1. Данилевский Н. Европа и Россия. – М.: Книга, 1991
2. Культурология XX век: Словарь. – С.-Пб.: Университетская книга, 1997
3. Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. – К.: Абрис, 1991.
4. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. – К.: Либідь, 1996
5. Сорокин Человек. Цивилизация. Общество. – М.: Политиздат, 1992.
6. Тайлор Э.Б. Первобытная культура. – М.: Политиздат, 1989
7. Тойнби А. Дж. Постигание истории: Сб./ Пер. с англ.. – М.: Прогресс, 1996
8. Українська культура: Лекції за ред.. Д. Антоновича. – К.: Либідь, 1993
9. Фромм Э. Бегство от свободы: Пер. с англ.. – М., 1995
10. Шпенглер О. Закат Европы: В 2-х т. – Новосибирск: ВО „Наука”, 1993
11. Бердяев Н. Смысл истории. – М.: Мысль, 1990
12. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла// Собр. Соч. в 2-х т.– Т. II – М.: Мысль, 1990.
13. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М.: Мысль, 1984
14. Мартынюк И.О. Проблема жизненного исследования. – К.: Наук. Думка, 1993

15. Мертон Р. Социальная структура и анатомия// Социология преступности. – М.: Прогресс, 1966
16. Фромм Э. Психоанализ и этика. – М.: Республика, 1993
17. Древние цивилизации/ С.С. Зверинцев, В.П. Алексеев и др.; под ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989
18. Коган Л.Н. Цель и смысл жизни человека. – М.: Мысль, 1984
19. Чмихов М. Давня культура: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1994
20. Греченко В.А., Чорний І.В., Кушнарук В.А. Історія світової та української культури: Підручник для вищих закладів освіти. – К.: Літера, 2000
21. Брагина Л.М.. История культуры стран Западной Европы в эпоху Возрождения. – М.: Высшая школа, 2002
22. Толочко О.П., Толочко П.П. Україна крізь віки: У 15 т. – Київська Русь. Т.4.– К., Мистецтво, 1985
23. Баткин Л.М.Итальянское возрождение: проблемы и люди. – М.: Искусство, 1995
24. Освйчук В.А. Українське мистецтва XIV – першої половини XVII ст. К.: Мистецтво, 1985
25. Бесов Л.М. Історія науки і техніки. З найстародавніших часів до кінця XX ст. – Х.: ХДПУ, 2000
26. Макаров А.МС. Світло українського бароко. – К.: Мистецтво, 1994
27. Українська література XVIII ст. – К.: Наукова думка, 1983
28. Хижняк З.І Києво-Магилянська академія. – К.: Вища шакола, 1981
29. Енциклопедія українознавства: у 10-т. – Л.: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1993
30. Сарбей В.Г. Національне відродження України . – К.: Альтернатива, 1999
31. Шевченко Т.Г. Кобзар. – К.: Дніпро, 1999
32. Культурологія XX век: Словарь. – С.-Пб.: Университетская книга, 1997
33. Український авангард 1910-1930 рр. – К.: Мистецтво, 1995
34. Козловский П. Культура постмодерна. – М.: Республика, 1997
35. Рерих Н. Мир через культуру. – М., 1991
36. Артюнов С. Народы и культуры: развитие и взаимодействие. – М., 1989
32. Хижняк З.І. Києво- Могилянська академія. – К: Вища школа, 1981
33. Енциклопедія українознавства: у 10-т – Л.: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1993
34. Сарбей В.Г. Національне відродження України. – К.: Альтернатива, 1999
35. Шевченко Т.Г Кобзар. – К.: Дніпро, 1999
36. Культурологія XX век: Словарь. –С.-Пб.: Университетская книга, 1997
37. Український авангард 1910-1930 – К.: Мистецтво, 1995
38. Козловский П. культура постмодерна. – М.: Республика, 1997

39. Рерих Н. Мир через культуру.- М., 1991
40. Артюнов С. Народы культуры: развитие и взаимодействие.-М., 1989
41. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль у розвитку української культури XVI-XVII ст. – К., 1996
42. Коваленко А.Н Предви и Украина. – К., 1995
43. Російщення України: Наук.-поп. зб. – К.,1992
44. Лобачевський Б.В, Говда П.І. Українське мистецтво другої половини XIX-початку XX ст. – К.,1980
45. Старовойт І.С. Західноєвропейська і українська ментальність. – Тернопіль, 1995
46. Аксіоми для нащадків. Українські імена у світові науці. – Л., 1992
47. Історія української еміграції. -К., 1992
48. Петров В. Діячі української культури. 1920-1940 рр.: жертви більшовицького терору. – К.,1992
49. Рубльов О.С, Черненко Ю.А. Сталінщина і доля української інтелігенції. – К.,1995
50. Жумінський М. Із забуття - в безсмертя. – К., 1990
51. Зарубіжні українці. –К.,1991
52. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х років. – К.,1995
53. культурне життя в Україні (західні землі). – К., 1994
54. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – К.,1992
55. Повернення культурного надбання України. – Вип.-в. – К., 1996
56. Європейське Відродження та українська література XIV-XVIII ст./ за рез. О. Мишанич. – К., 1993
57. Огієнко І. Українська церква. Нариси історії укр. Православної церкви. – К.,1993
58. Культурологія. XX век.: Словарь. – С-Пб, 1997
59. Історія укр. літератури XX ст. – К., 1993

60. Сверстюк Э. Блудні сини Укр. – К., 1993
61. Попович М. Нарис історії культури Укр.. – К., 1999
62. Павличко С.Д. Дискурс модернізму в укр. літературі – К., 1997
63. Шип Н.А. Культурно-національне питання Україна у ХІХ ст. // П У І Ж-1991. №3
64. Корінний М.М. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. – К., 2000
65. Українська література ХVІІІ ст. – К., 1983
66. Маланюк є . Нариси з історії нашої культури. – Л., 1994
67. Овсійчук В.А. Українське мистецтво ХІV – першій половині ХVІІ ст. – К., 1985
69. Історія української культури: У 5-ти т. – К., 2001
70. Толочко О.П , Толочко П.П. Україна крізь віки: У 15 т . – К., 1998
71. Висоцький С. Київська писемна школа Х-ХІІ ст. (До історії української писемності) – Львів-Київ-Нью-Йорк, 1998

